

7. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 06.11.2014 р. № 1560-12 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.

8. Закон України «Про оренду державного та комунального майна» від 10.04.1992 р. № 2269-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2269-12>.

9. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-ІV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

10. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

Надійшла до редакції 24.09.2015 р.

**Н.В. Шемякіна, к.е.н.,
Г.С. Гориненко**

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НЕОІНДУСТРІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ТА СВІТОВИЙ ДОСВІД

У сучасних соціально-економічних умовах, з урахуванням кризових явищ світової економіки, подолання технологічної відсталості потребує формування нового технологічного укладу на основі концентрації ресурсів на провідних напрямках, багаторазового підвищення інноваційної та інвестиційної активності, посилення впливу держави на економічну динаміку при забезпеченні нової якості її розвитку. У сучасному світі саме неоіндустріалізація дозволить перейти на шлях структурної диверсифікації та високотехнологічного розвитку. Україна потребує економічної модернізації промисловості, основними елементами якої є відповідні інституційні та структурні перетворення, які створюють умови для виникнення конкурентної економіки й

© Н.В. Шемякіна,
Г.С. Гориненко, 2015

ефективної системи державного управління. Однак країни, що розвиваються, стикаються з безліччю фінансових обмежень, і для їх подолання необхідно приділяти додаткову увагу факторам збільшення кількісних та якісних показників джерел фінансування промислової діяльності, а також створення нових методів залучення фінансових ресурсів.

У Європі теоретичним проблемам модернізації промисловості та промислової політики присвячено роботи E. Cohen і P. Bianchi [1-2]. J. Foreman-Peck [3] аналізує теоретико-історичні аспекти індустріалізації, Ch. Edquist [4] – промислову політику в контексті інноваційних перспектив, O. Toivanen [5] – провали ринку у зв'язку з державними інтервенціями у сферу промислових НДДКР.

В Україні, крім Інституту економіки промисловості НАН України, теоретичним аспектам проблем формування і реалізації промислової політики присвячено дослідження, виконані в Інституті економіки і прогнозування НАН України і Національному інституті стратегічних досліджень. Це, зокрема, роботи Б. Кваснюка, Ю. Кіндзерського, М. Якубовського, Я. Жаліла [6-9]. Проте, по-перше, вони були складені ще до початку світової фінансово-економічної кризи, яка суттєво змінила уявлення про роль у сучасній економіці реального сектору в цілому і промисловості зокрема; по-друге, звичайного в дослідженнях зарубіжних і вітчизняних учених неокласичного підходу для вирішення проблем неоіндустріального розвитку уже недостатньо, а потрібно більш інтенсивно використовувати інструментарій інституційної та еволюційної економічних теорій. Це обумовлено тим, що кожна з них пропонує свої підстави промислової політики. У неокласичній економічній теорії – це провали ринку, в інституційній економіці – провали правил, а в еволюційній економіці – провали пристосованості.

Однак на сьогоднішній день залишається чимало дискусійних питань теоретико-методологічного і концептуального характеру щодо вибору напрямів стратегічного розвитку промислового сектору з урахуванням якісних особливостей сучасного етапу інноваційно-технологічного розвитку та глобалізації. Спостерігається необхідність поліпшення методологічного,

концептуального та аналітичного забезпечення формування нових стратегічних орієнтирів для національної промисловості на засадах переоцінки проблем, чинників та умов промислового розвитку в Україні у контексті новітніх змін у динаміці та структурі світових економічних процесів.

Одним із найбільш вузьких місць на шляху розвитку національної економіки є неадекватність інституціонального середовища, що окреслює склад тих можливостей, які приносять найбільшу вигоду на державному рівні. Це середовище може заохочувати навички і знання, які слід розвивати для здобуття вигід від перерозподілу доходів (вилучення ренти), або ті навички і знання, які потрібні для інноваційного розвитку виробництва [10].

Перехід до інноваційного розвитку промисловості та модернізація вітчизняної економіки ускладнюються рядом обставин, серед яких можна виділити:

- високий рівень зносу матеріально-технічної бази;
- невідповідність фінансування масштабам діяльності;
- низький ступінь інноваційної сприйнятливості економіки;
- переважання особистих фінансових вигід за рахунок утворення фіктивного капіталу на шкоду вкладень у виробничу діяльність.

Усі ці проблеми обумовлюють відставання української економіки від більшості розвинених країн за рядом показників, що характеризують розвиток інноваційної сфери промисловості в умовах неадекватного інституціонального середовища. Тому існує гостра необхідність у формуванні механізмів реалізації інноваційного типу розвитку за допомогою ефективного набору різних інститутів. У даний час склалися такі інституціональні утворення, які демонструють свою недостатньо ефективну роботу, що пов'язано, в першу чергу, з обраним курсом і швидкістю реалізації реформ, невиправданим копіюванням інституціональних структур із Заходу, без урахування специфіки вітчизняної економіки.

Надаючи характеристику теоретичній моделі фінансової системи України, вчені визначають, що її сучасна організаційна побудова, як сукупність всіх фінансових органів та інститутів,

які беруть участь в управлінні фінансовими потоками (Міністерство фінансів, Міністерство доходів і зборів, Держказначейство, Національний банк), із закріпленням керівної ролі в цій моделі за Мінфіном, підпорядкована інтересам бюджету. Такий стан відповідає скоріше фінансовому устрою радянської економіки, в якій державний бюджет відігравав визначальну роль у забезпеченні потреб господарської системи, а фінансовий ринок – другорядну. Але в умовах трансформації економіки провідне місце має посідати фінансовий ринок як база існування організаційних інститутів фінансової системи – банків, страхових компаній, інвестиційних компаній, пенсійних фондів тощо [11].

Формування інвестиційно-інноваційної моделі розвитку України передбачає здійснення структурних змін у промисловому секторі, що сприяють зростанню виробництва продукції та підвищенню її конкурентоспроможності на внутрішньому і зовнішньому ринках. Важливу роль у цьому відіграють фінансові механізми структурних зрушень у промисловості, які підвищують ефективність руху коштів і дозволяють спрямувати фінансові ресурси у пріоритетні галузі економіки.

В Україні, з її інституціональними особливостями та розвитком економіки, самофінансування є і залишається однією з переважних форм фінансування. Що стосується інших джерел, то перевага надається банківському, а не фондовому типу фінансування. Тому для підприємств, які не мають можливості залучити кошти із зовнішніх фінансових джерел (через низьку кредитоспроможність чи інвестиційну привабливість, недостатнє кредитне забезпечення), внутрішнє фінансування є єдиним способом забезпечення фінансовими ресурсами. Однак суттєвою проблемою, яка при цьому виникає, є контроль власниками ефективного використання фінансових ресурсів.

Основним внутрішнім джерелом фінансування є самофінансування, пов'язане з реінвестуванням (тезаврацією) прибутку у відкритій чи прихованій формі. Ефект самофінансування проявляється з моменту одержання чистого прибутку до моменту його визначення, розподілу та виплати дивідендів, оскільки

отриманий протягом року прибуток вкладається в операційну та інвестиційну діяльність.

Управління власним капіталом пов'язане не тільки із забезпеченням ефективного використання вже накопиченої його частини, але і з формуванням власних фінансових ресурсів, що забезпечують майбутнє розвитку підприємства. У процесі управління формуванням власних фінансових ресурсів вони класифікуються за джерелами цього формування. До внутрішніх джерел формування власних фінансових ресурсів підприємства належать прибуток, що залишається у розпорядженні підприємства, амортизаційні відрахування від використовуваних власних основних засобів і нематеріальних активів та інші внутрішні джерела. Виділяють також зовнішні джерела формування власного капіталу, до яких належать залучення додаткового пайового або акціонерного капіталу, отримання підприємством безоплатної фінансової допомоги та інші зовнішні джерела. До того, як звертатися до зовнішніх джерел формування власних фінансових ресурсів, мають бути реалізовані всі можливості їх формування за рахунок внутрішніх джерел. Оскільки основними планованими внутрішніми джерелами формування власних фінансових ресурсів підприємства є сума чистого прибутку й амортизаційних відрахувань, то в першу чергу у процесі планування цих показників слід передбачити можливості їх зростання за рахунок різних резервів.

Світовий досвід показав, що участь держави є невід'ємною частиною промислового розвитку. У США, Франції та ряді інших країн державне фінансування становить 50% витрат на НДДКР. Пряме фінансування включає надання субсидій, грантів, кредитів на пільгових умовах. Більше того, державна підтримка здійснюється за допомогою гарантії відшкодування частини вкладених коштів. Так, наприклад, у Німеччині на покриття половини від суми витрат на впровадження інновацій держава надає безоплатні позики, а в США надаються гранти на підтримку інноваційних проектів (але розмір гранту не повинен перевищувати 75% від вартості проекту).

Держави Євросоюзу, хоча і пред'являють жорсткі вимоги щодо мінімізації державного втручання в економіку, але самі

реалізують активну державну протекціоністську політику. Це викликано тим, що вирішення ряду інвестиційних завдань, поставлених державою, неминуче вимагає такого втручання. Державне фінансування економіки за кордоном здійснюється за допомогою різноманітних, у тому числі програмно-цільових, методів і розподіляється по різних секторах економіки, для чого використовуються різні типи спеціальних державних фінансових інститутів [12]. Для Фінляндії та Італії, наприклад, характерне активне державне субсидування промисловості. Причому державна підтримка в цих країнах орієнтована на сприяння промислового експорту, включаючи пряме фінансування. Так, в Італії для реалізації цих цілей створена державна акціонерна страхова компанія «Саче», яка в 1998 р. була перетворена на Державний інститут із страхування зовнішньоторговельних операцій, наділений майновою та адміністративною самостійністю. Останній має право залучати позикові кошти через кредитну систему як в Італії, так і за кордоном, у тому числі за допомогою емісії облігацій. На додаток до традиційних операцій щодо середньо- і довгострокового страхування експорту Інститут надає також гарантії за прямим інвестиціям і бартерними угодами. Крім того, для здійснення державної підтримки щодо субсидування процентних ставок при кредитуванні експорту в Італії діє спеціальна державна фінансова компанія «Сімест».

У Фінляндії короткострокове фінансування в основному здійснюється комерційними банками, однак середньо- і довгостроковим фінансуванням займаються спеціальні організації, що надають кредити як на комерційних, так і на пільгових умовах, а також провідне дотаційне фінансування. Велика увага у Фінляндії приділяється залученню іноземного капіталу, необхідного для стимулювання зростання економіки, тому держава надає необхідну підтримку іноземним інвесторам, які планують здійснювати діяльність в економічно менш розвинених районах Фінляндії. Така підтримка проявляється за допомогою регіональних фондів розвитку, координаторами діяльності яких виступають різні міністерства. Крім того, у Фінляндії діють і деякі інші спеціалізовані фонди, основна мета діяльності яких поля-

гає у сприянні залученню іноземних інвестицій та підтримці венчурних фінських проектів за кордоном.

Франція і Німеччина орієнтують державну економічну політику на вирівнювання регіональної економічної диференціації, тобто використовують, крім галузевого методу розподілу коштів, ще й регіональний, оскільки вважають його більш ефективним. У Франції відносини держави і регіонів будуються на контрактній основі в рамках національної системи планування з метою державного сприяння економічному розвитку регіонів. Кожен регіон укладає з державою планові контракти, які прив'язують обидві сторони до певної програми інвестицій і вносяться як пріоритет у національний план держави. З 1989 р. підвищена увага приділяється наданню додаткових коштів найбільш проблемним регіонам. У Німеччині в даний час невід'ємною частиною національної економічної політики є регіональна політика, мета якої – забезпечення рівної участі структурно слабких регіонів в економічному розвитку країни. Реалізується така політика через реструктуризацію економіки регіонів шляхом сприяння поліпшенню регіональної інфраструктури і створенню робочих місць у пріоритетних галузях за допомогою інвестиційних грантів. Конституційний механізм узгодження інтересів федерації і земель у справі регіонального розвитку – загальнодержавне завдання «Поліпшення структури регіональної економіки» – діє згідно із загальним (рамковим) планом, розробляються федеральними і земельними органами влади та затверджуються Бундестагом. Ця система перетворює федеральний рівень влади на учасника регіональної політики, але при цьому вона організована таким чином, щоб не зачепити переважну роль земель у забезпеченні власного розвитку. На основі французького і німецького досвіду принцип державного фінансування для вирівнювання диспропорцій між різними регіонами вже використовується і на рівні Євросоюзу, для чого було створено спеціальний Структурний фонд. Він акумулює кошти всіх держав-членів Євросоюзу, а їх одержувачами є тільки держави, на території яких розташовані найбільш проблемні з точки зору економічного розвитку регіони. В Австрії важливу роль в опосередкованому державному фінансуванні відіграє система спе-

ціальних інвестиційних фондів, діяльність яких реалізується через механізм банківського кредитування. Кошти таких фондів поповнюються не тільки за рахунок надходжень із бюджету, але і шляхом залучення вільних коштів Австрійського національного банку.

У той же час уряд Великобританії витрачає менше 1% державної допомоги на фінансування промисловості, коли інші європейські країни – в середньому 15,2%. Починаючи з кінця 90-х років тільки 18,7% державної допомоги було виділено державою на підтримку британських інтересів, у той час як Франція, Німеччина та Іспанія витратили понад 40% для підтримки вітчизняних фірм і виробництв. Протягом останніх років уряд Великобританії використовував державну допомогу, щоб підтримати зростання «зеленої» економіки, але не конкретні фірми, галузі, промислові підприємства або слабозвинені регіони [13].

В американській економіці внутрішні джерела інвестицій помітно переважають. Їх частка в середньому тримається на рівні 60% загальної величини фінансових надходжень (а в 2009 р. – найважчому році сучасної світової фінансової кризи – з урахуванням труднощів отримання зовнішніх інвестицій ця частка становила понад 90%). Основну роль серед внутрішніх джерел інвестицій відіграють амортизаційні відрахування. У складі внутрішніх джерел фінансування корпорацій амортизація за останні 20 років ніколи не становила менше половини і доходила до 75-85%.

Відповідно залучені кошти у вигляді кредитів, позик, доходів від цінних паперів, прями іноземні інвестиції тощо становлять меншу частку. При цьому в структурі залучених коштів скорочується частка позик із ринку, які мають чітку ідентифікацію (кредити, позики, корпоративні цінні папери та ін.), але зростає частка інших, серед яких переважають так звані «змішані зобов'язання» (Miscellaneous liabilities). Такі неоднозначні позики (у більшості випадків вони включають різного роду інструменти страхування ризиків і очевидно не належать до інвестицій, зменшуючи тим самим частку зовнішніх джерел у складі інвестицій ще більше) постійно перевищують частку

традиційних фінансових інструментів. Більше того, наприкінці аналізованого періоду вони стійко домінують, перекриваючи втрати корпорацій на фінансових ринках.

Рівень іноземних інвестицій у корпоративному секторі США в середньому тримався на позначці 10%. Щодо частки такого аналога бюджетних коштів, як IRB, то вона склала менше 1%.

Російські дані про структуру інвестицій в основний капітал показують певною мірою протилежну картину. По-перше, в країні спостерігається інше співвідношення внутрішніх і зовнішніх джерел інвестицій в основний капітал: у Росії вона становить у середньому від 45 до 55. Якщо в США основну частину інвестицій у реальний сектор становлять власні кошти підприємств, то в Росії, навпаки, більше половини інвестиційних надходжень припадає на зовнішні джерела. Так само відмітною особливістю є слабка роль амортизації: якщо у США вона становить головну величину в структурі власних коштів корпорацій, які використовуються для фінансування реального сектору, то в Росії вона зазвичай менше половини. У результаті в загальній структурі інвестицій в основний капітал амортизаційні відрахування російських економічних суб'єктів складають менше чверті всіх коштів, використаних на ці цілі.

У розвинених країнах є досвід регулювання промислового циклу за допомогою податків. Наприклад, у Швеції в роки піднесення стягувався особливий податок на інвестиції для стримування їх зростання. У періоди економічного спаду він знижувався або скасовувався з метою заохочення зростання капіталовкладень. Крім цього, застосовувалася система інвестиційних резервів, коли підприємствам дозволялося відкладати в інвестиційні резерви до 40% їх доходів, що не підлягають оподаткуванню. У періоди ж спадів ці резерви залучалися для розширення інвестицій.

У США при злитті компаній новостворена компанія звільняється від сплати податків на рік, якщо хоча б одна з компаній, які злилися, була збитковою.

При реформуванні податкової системи вбік зниження податкового тягара буде стимулюватися ділова та інвестиційна

активність, у перспективі можна буде досягти розширення податкової бази. Цікавими в цьому відношенні є докризові показники економічного зростання деяких країн Східної Європи (Чехія, Словаччина, Польща, Угорщина), в яких ставки податку на прибуток були у два рази нижчими, ніж у більшості країн ЄС.

Звичайно, реалізація неоіндустріального реформаторського курсу передбачає зміну діяльності основних суб'єктів економічного управління. З боку банківської системи України буде потрібне здійснення активної кредитної політики в реальній сфері. При цьому мають бути прийняті давно затребувані нові законодавчі регламентації.

Крім того, для успішної широкомасштабної реалізації нових інвестиційних проектів у руслі курсу на нову індустріалізацію не можна буде обійтися без функціонування потужного банку розвитку на принципах сучасного проектного фінансування. Конкретними прикладами такого інвестиційного національного банку виступають Китайський банк розвитку (China Development Bank), Банк розвитку Німеччини (KfW), Банк розвитку Казахстану, який досить успішно працює ще з 2001 р., створений у 2011 р. Банк розвитку Республіки Білорусь. Кредитування (пайове фінансування) інвестиційних проектів через Банк розвитку є успішною альтернативою неефективному бюджетному фінансуванню капіталовкладень.

Головним напрямом діяльності загальнонаціонального БР покликане стати стимулювання комерційних банків, що займаються кредитуванням високоефективних (зокрема, енергоефективних) інвестиційних проектів шляхом компенсації їм низькопроцентних кредитних ставок. Також прерогативою БР є рефінансування регіональних інститутів розвитку, потреба в кардинальному розширенні діяльності яких усе більше посилюється. Нарешті, найважливішим завданням Банку розвитку залишається кредитування різноманітних інфраструктурних проектів, які мають міжрегіональне значення, – як виробничих, так і соціальних. У цілому, судячи з досвіду Китаю та Німеччини, результати діяльності такого банку покликані виявитися прибутковими, у тому числі за рахунок операцій на світових фінансових (фондових) ринках.

Країни, що розвиваються, все частіше використовують прямі іноземні інвестиції (ПІІ). Однак конкуренція за залучення високої доданої вартості на етапах виробничого процесу, а також наукомістких ПІІ досить висока, оскільки все більше країн покладаються на цей вид інвестицій для підтримки інновацій і зростання. Завдяки поширенню інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) і скороченню транспортних витрат, реконструкції виробництва досягаються нові сектори, відкриваючи нові можливості щодо переміщення й участі у глобальних ланцюгах створення вартості. У новій структурі фактори, що впливають на розміщення виробництва та інноваційної діяльності, є більш складними і пов'язані не лише з витратами. Місцеві активи, у тому числі ноу-хау, якість інститутів для підтримки розвитку кластера та базові навички в конкретних нішах і діяльності буде мати вирішальне значення. Саме тому зміцнення національних науково-технічних і підприємницьких здібностей має важливе значення. Наприклад, партнерство між Китаєм і залізницею GM – розвивають високошвидкісні поїзди, необхідні як для Китаю, так і для американської компанії, щоб вийти на китайський ринок, а китайські компанії – щоб дізнатися, як розвивати провідні технології залізниць. Завдяки цьому партнерству, передачі технологій та бізнес-навчанню ця китайська компанія стала великою компанією в даному секторі на внутрішньому ринку (McKinsey, 2012).

Аналіз структури фінансування неоіндустріалізації промисловості за джерелами фінансування за 2008-2012 рр. дозволяє зробити висновок, що в Україні переважно застосовуються традиційні джерела та форми фінансування. Основним джерелом фінансування є власні кошти підприємств. У 2012 р. вони склали 59,2% від загального обсягу. Кошти державного бюджету – 6,3%, а місцевих бюджетів ще нижче – 3,2%.

Для реального сектору України характерний низький рівень концентрації власного капіталу підприємств. При цьому намітилася тенденція до зменшення даного показника (див. таблицю).

Протягом 2007-2013 рр. у цілому в реальному секторі економіки і, зокрема, в промисловості нагромадження власного

капіталу здійснювалося не за рахунок капіталізації нерозподіленого прибутку, що означало б реальні інвестиції в оновлення матеріально-технічної бази виробництва, а шляхом залучення додаткового капіталу, що опосередковує розвиток в основному фіктивної складової власного капіталу.

Таблиця

Коефіцієнт концентрації власного капіталу підприємств реального сектору економіки України за період 2007-2013 рр.¹

Вид економічної діяльності	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013*
Реальний сектор – усього	0,42	0,34	0,34	0,38	0,32	0,34	0,33
Промисловість:	0,47	0,40	0,37	0,35	0,34	0,39	0,38
добувна	0,50	0,52	0,47	0,41	0,39	0,41	...
обробна	0,47	0,37	0,34	0,32	0,30	0,30	...
виробництво електроенергії, газу та води	0,44	0,42	0,41	0,40	0,41	0,55	...

¹ Розраховано за статистичними даними Державної служби статистики України за відповідні роки.

* За 2013 р. дані наведено без урахування результатів діяльності підприємств тимчасово окупованої території АР Крим і м. Севастополя.

Низький рівень капіталізації нерозподіленого прибутку мав місце щодо низької рентабельності активів і збитковості значної кількості підприємств. Так, за 2010-2013 рр. частка збиткових підприємств у загальній кількості підприємств у цілому по реальному сектору коливалася в межах 34,1-41,0%, а співвідношення сум збитків збиткових підприємств до сум прибутку прибуткових підприємств – від 54,7 до 85,6%. По промисловості межі коливань часток збиткових підприємств і співвідношення сум збитків та сум доходів становили 36,7-41,3% і 45,0-83,1 відповідно.

Рентабельність активів за період 2010-2012 рр. коливалася в межах 0,4-1,6% у цілому по реальному сектору і 0,1-2,3% – у промисловості. У 2013 р. збитки по реальному сектору становили 190,7 млрд грн, по промисловості – 67,6 млрд грн.

Різні за розміром підприємства мають неоднакову можливість накопичення власного капіталу. Тільки великі підприємства мали нерозподілений прибуток для капіталізації. Малі та середні підприємства мали непокриті збитки. Так, протягом 2008-2012 рр. середньорічний обсяг непокритого збитку коливався в межах: по малих підприємствах – 3,8-11,6 млрд грн, по середніх – 9,6-25,9 млрд грн.

Частка іноземних інвесторів має тенденцію до зниження (з 3,3 до 3,1%), що є результатом погіршення інвестиційного клімату. Недостатні також обсяги кредитів банків суб'єктам господарської діяльності. У цілому частка банківських кредитів склала 16,1%. Надання вітчизняним банками кредитних ресурсів об'єктах господарювання є фрагментарним, оскільки банки кредитують певні галузі економіки і великих позичальників, які можуть запропонувати високоліквідну заставу.

На сьогоднішній день в Україні відсутні податкові стимули для іноземних інвесторів. В умовах нестачі іноземних інвестицій необхідно впровадити досвід податкових пільг зарубіжних країн. У світовій економічній системі існує тенденція до посилення конкурентної боротьби країн за іноземні інвестиції, та одним з інструментів є податкові стимули. Україна зараз значно поступається іншим країнам. Отже, необхідно впровадити ефективну практику надання податкових стимулів для іноземних інвесторів.

Окреслені проблеми здатні спровокувати низку загроз, що впливатимуть на динаміку показників промисловості та економічний розвиток України в цілому. Такими загрозами, зокрема, є гальмування процесів післякризового відновлення більшості галузей промисловості; наростаюче науково-технологічне відставання України від розвинутих країн світу; зниження міжнародної конкурентоспроможності України і погіршення перспектив її участі у міжнародному розподілі праці.

Висновки. Дослідження підтвердили, що з урахуванням специфіки інституціонального середовища української економіки фінансування промисловості може бути успішним, якщо відповідатиме таким принципам:

орієнтація на сучасну модель ресурсного забезпечення оновлення виробництва із залученням усіх потенційних інвестиційних джерел фінансування суб'єктів господарювання, громадських організацій, фізичних осіб і приватно-державного партнерства; розвиток й оновлення виробничого потенціалу не може бути забезпечений за рахунок бюджетного фінансування, але кошти, що виділяються з бюджету, можуть послужити каталізатором процесів оновлення;

державно-приватне співфінансування інвестиційних проєктів розвитку виробництва при збереженні управління проєктами в руках приватного сектору;

децентралізація державної підтримки шляхом використання різних каналів (від прямого державного фінансування цільових програм інвестиційної підтримки промислових виробництв і галузей до забезпечення функціонування механізмів державно-приватного партнерства – концесії, спільна діяльність, угоди про розподіл продукції тощо) фінансової підтримки процесів розвитку виробничого потенціалу. Така децентралізація зменшує ризики від неефективної діяльності окремих інститутів і дозволяє розширювати підтримку ефективніших із них при згортанні невдалих програм;

реалізація функцій підтримки через бізнес-посередників у зв'язку з тим, що ризики неефективного використання коштів зростають у тих випадках, коли державні органи безпосередньо взаємодіють із компаніями, що претендують на державну підтримку.

Підвищення рівня забезпеченості фінансовими ресурсами промислового сектору ставлять серед найважливіших завдань економічного розвитку як провідні розвинуті країни світу, так і країни, що розвиваються.

Перспективи подальшого дослідження мають бути спрямовані на розробку теоретико-методичних засад активізації процесів фінансування неоіндустріального розвитку промисловості України, формування стратегій інноваційного розвитку промислових підприємств.

Література

1. Cohen E. Theoretical foundations of industrial policy / E. Cohen // EIB Papers. – 2006. – Vol. 11. – № 1. – P. 85-106.
2. Bianchi P. From ‘old’ industrial policy to ‘new’ industrial development policies / P. Bianchi, S. Labory / International handbook on industrial policy. Ed. by P. Bianchi and S. Labory. – Cheltenham, UK, Northampton, MA, USA: Edward Elgar, 2006. – P. 3-27.
3. Foreman-Peck J. Industrial policy in Europe in the 20th century / J. Foreman-Peck // EIB Papers. – 2006. – Vol. 11. – №1. – P. 36-62.
4. Edquist Ch. Industrial policy from a systems-of-innovation perspective / Ch. Edquist, C. Chaminade // EIB Papers. – 2006. – Vol. 11. – №1. – P. 108-133.
5. Toivanen O. Innovation and research policies: two case studies of R&D subsidies / O. Toivanen // EIB Papers. – 2006. – Vol. 11. – №2. – P. 54-79.
6. Конкурентоспроможність національної економіки / Б.Є. Кваснюк, С.І. Кіреєв, О.Ю. Болховітінова та ін. / за ред. Б.Є. Кваснюка. – К.: Фенікс, 2005. – 496 с.
7. Кіндзерський Ю. Економічний розвиток і трансформація промислової політики у світі: уроки для України / Ю. Кіндзерський // Економіка України. – 2010. – № 6. – С. 14-22.
8. Потенціал національної промисловості: цілі та механізми ефективного розвитку / [Кіндзерський Ю.В., Якубовський М.М., Галиця І.О. та ін.]. – К.: Ін-т екон. та прогнозування НАН України, 2009. – 928 с.
9. Промислова політика як чинник післякризового відновлення економіки України: аналітична доповідь / за ред. Я.А. Жаліла. – К.: Національний інститут стратегічних досліджень, 2012. – 41 с.
10. Промислова політика як чинник післякризового відновлення економіки України [Електронний ресурс]. – К.: НІСД, 2012. – 41 с. – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/public/File/2012_nauk_an_rozrobku/prompolitika.pdf.

11. Науменкова С.В. Розвиток фінансового сектору України в умовах формування нової фінансової архітектури: монографія / С.В. Науменкова, С.В. Міщенко. – К.: Університет банківської справи, Центр наукових досліджень Національного банку України, 2009. – 384 с.

12. Государственный внебюджетный инвестиционно-кредитный фонд: восстановление монетизации и инвестиционная подкачка развития экономики России: монография. – М.: Наука и политика, 2014. – 192 с.

13. Green D. A strategy for economic growth: a modern industrial policy / D. Green. – Tufton Street London SW1P 3QL, October 2012. – 48 p.

Надійшла до редакції 24.09.2015 р.

Я.С. Брюховецький

МЕХАНІЗМ ТА ФУНКЦІЇ ЕКОНОМІЧНИХ ІНСТИТУТІВ ПРИ ЦІЛЬОВОМУ КРЕДИТУВАННІ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ ПІДВИЩЕННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЇ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

У загальному розумінні інтелектуалізація підприємств передбачає процес наповнення діяльності підприємства інтелектуальними зусиллями, новими професійними і загальноосвітніми знаннями, досвідом, які забезпечуються безперервним розвитком і навчанням персоналу, науково-технічним забезпеченням його діяльності, що зумовлюють необхідність упровадження інвестиційних проектів і соціально-економічний розвиток підприємства.

Підвищення ефективності, інтелектуалізації та поліпшення показників діяльності промислових підприємств істотною мірою залежать від державного регулювання діяльності, науко-

© Я. С. Брюховецький, 2015